

EL JUDICI CRÍTIC I UNES CORRECCIONS LITERÀRIES
FETES AL LLIBRE DE POEMES *LAETARE*
DE MN. PERE RIBOT PER PART DE MN. JAUME BARRERA,
CENSOR ECLESIASTIC

La transmissió dels missatges, des que es conceben en la ment dels emissors fins que arriben a la dels receptors, és un procés molt complicat que ha de vèncer no pocs obstacles interns i externs.¹ Entre aquests darrers no n'és un de menor, certament, la censura, que sovint intervé com a «coautora» del missatge finalment emès per les modificacions que imposa; en general, a pitjor, però qualche vegada també a millor. I en aquesta ocasió voldria referir-me a un d'aquests casos, no debades protagonitzat per dos il·lustres intel·lectuals i conscients eclesiàstics; i és que el censor fou Mn. Jaume Barrera² i el censurat Mn. Pere Ribot, en la seva obra primerenca *Laetare*, conclosa quan sols tenia 26 anys, el que li valgué, segons que sembla, una bona acollida de la crítica i ser rebut com el «Claudel de Catalunya».³

Mn. Barrera (1879-1942), exreligiós exclaustrat, fou un sacerdot d'una vastíssima cultura, tant eclesiàstica com profana, amplament reflectida en la seva activitat com a crític literari, que va desenvolupar sobretot a les pàgines del diari tradicionalista «El Correo Catalán», en la seva secció cultural, particularment en la pàgina setmanal de lletres en català, dirigida per ell de 1912 a 1936. Però el Dr. Barrera destacà també com un molt eficaç i zelosíssim censor de la cú-

1. Recentment he posat en relleu algunes de les dificultats de tot acte de comunicació en el meu treball *Los mensajes del libro*, «Codicología. Boletín de la Sociedad Española de Ciencias y Técnicas Historiográficas», núm. 1 (2003), ps. 27-40.

2. Sobre aquest notable personatge espero poder donar més detalls aviat en el meu llibre *Jaume Barrera i Escudero, crític literari i censor de llibres* (en curs de publicació). Vegeu ara el *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. I (Barcelona 1998), ps. 239-240.

3. Així ho conta el mateix Mn. Ribot a l'entrevista continguda en el llibre de J. SUBIRÀ, *Capellans en temps de Franco* (Barcelona, 1996), p. 41, on, per cert, no se'ns diu sobre la intervenció de Mn. J. Barrera que ara reporto.

ria eclesiàstica de Barcelona, en què dictaminà de manera especial sobre obres de caràcter literari i històric. En tots els seus informes el veiem guiat tothora per un judici equànim i entenimentat, i per la seva plena consciència de sacerdot, en tot moment al servei fidel de l'Església; hom pot afirmar que dugué sempre a terme la seva tasca amb gran professionalitat i sentit ètic. I ni cal dir com seria d'injust de judicar aquesta activitat seva amb punts de vista actuals tan contraris a tota censura que no provinguí del propi criteri de l'autor. *Distingue tempora et concordabis mores*, ens aconsella la saviesa dels antics.

Les obres literàries, com acabo de dir, passaven la censura eclesiàstica normalment pel sedàs del judici del Dr. Barrera, no debades ell mateix poeta, sobretot des de 1926, en què rebé el nomenament oficial de censor, fins al 1942, any del seu traspàs. Hom conserva la documentació que acredita el nomenament de Mn. Barrera com a censor el 19 de novembre de 1926, aleshores professor del Seminari Conciliar, i sabem que, abans de començar a exercir aquest càrrec, tal com era obligat, «de rodillas y poniendo oportunamente la mano sobre el libro abierto de los Santos Evangelios» va haver de llegir «íntegramente con clara e inteligible voz las respectivas fórmulas de la (...) Profesión de fe y juramento antimodernista», i, després, les va haver de subscriure amb la seva signatura autògrafa, tal com en queda constància en l'acta signada també pel canceller-secretari de la Cambra del Bisbat de Barcelona, Dr. Francesc M. Artells, delegat pel bisbe Josep Miralles Sbert.⁴

I una de les obres que li correspongué d'examinar fou el primer poemari de Mn. Pere Ribot, *Laetare*, atès que, tal com era preceptiu pel cànon 1.384 del Dret canònic, Mn. Ribot sol·licità l'aprovació del seu ordinari, aleshores el Dr. Manuel Irurita Almandoz, per a la publicació del llibre en una instància redactada en aquests termes:

4. Tots els documents aquí adduïts es conserven a l'Arxiu Diocesà de Barcelona en els fons en curs de catalogació. Quedi constància del meu agraïment al seu director, el Dr. Josep M. Martí Bonet, per les facilitats concedides en la seva consulta, així com al sol·licit amic Eduard Ribera.

«Il·lm. Sr.

El Rvd. Mn. Pere Ribot i Sunyer, prev., coadjutor de Santa Maria de Capellades, a Sa Il·lm. humilment exposa:

Que desitjant publicar un llibre de poesies religioses, titulat LAETARE, el posa reverentment a l'aprovació de S. Ex. I., per tal que, trobant-lo exemp contra la fe i costums, obtingui el corresponent permís de publicació.

Gràcia que el sol·licitant no dubta d'obtenir del paternal cor de V. E. Ima.

Déu guardi a S. Ima. molts anys.

Capellades, quatre de juny de mil noucents trenta-cinc.

Pere Ribot i Sunyer,
prev.

Excm. i Il·lm. Sr. Bisbe de Barcelona.»

Dos dies després, el 6 de juny, el Dr. Ramon Baucells Serra, canceller-secretari del bisbat, per mandat del susdit Dr. Manuel Irurita, passà l'obra al Dr. Jaume Barrera perquè la revisés, i aquest, pocs dies després, l'11 de juny, presentà un detallat informe, com solia fer quan l'obra valia la pena. Vet aquí el que deia:

«Excmo. y Rdmo. Señor:

Atentamente leído de pruebas el libro de poemas en catalán, titulado *Laetare*, me cumple manifestar a V. E. Rdma. mi modesto parecer, en méritos de la precedente honrosa comisión.

El Rdo. Pedro Ribot, autor de *Laetare*, (antiguo discípulo mío en el Seminario), es poeta, y como sacerdote, ha sabido dar de mano a los temas profanos, para darse de lleno a la poesía mística. La Biblia y la Himnodia litúrgica son las fuentes de su inspiración. Es muy de alabar esto.

En cuanto a la forma, el Rdo. Ribot lee mucho los poetas franceses modernos de la escuela espiritualista, y los imita con éxito muy di-

verso. Hay en aquellos un modernismo que Valle Inclán ha sintetizado muy bien: *al escoger las palabras para revestir tus ideas, procura equivocarte un poco*. Toda equivocación en las palabras, aunque leve, es atentatoria a las ideas.

Y sobre este modo de hacer, el Rdo. Ribot, a quien Dios ha dotado de lozana fantasía y fina sensibilidad, muy por encima de las dotes de reflexión y de penetración, algunas veces se equivoca.

Como otros escritores jóvenes del clero catalán, el Rdo. Ribot abusa un poco del lenguaje privativo de la embriología y de la obstetricia; les parece que esto les da *ayres de fortitut* y masculinidad intelectual; el pensamiento fuerte no radica en la palabra recia. Esta falta de pudor lingüístico choca más en pluma de sacerdotes.

Afortunadamente el Rdo. Ribot es muy sencillo y obediente y tomará a bien se le advierta la necesidad de ser pulcro en el lenguaje.

Así, a mi modo de ver, doy el *nihil obstat*, a condición de estas enmiendas:

1. En el prólogo, original según creo, del Rdo. Doctor don Esteban Miquela y Gilirribó, p. 1ª lin. 5ª sustituir el vocablo *paridor* por *infantador*, usado por literatos seculares que nos dan ejemplo de elegancia moral y de pudor lingüístico.
2. p. 2 escrita a máquina, dice el poeta al Hijo de Dios:
Igual a Ell que bellament t'ha fet,
recuerde el poeta el *genitum, non factum*.
3. p. 16 dice: vers la *Paraula* feta carn; es mejor decir, conforme a uso común: *el Verb*, como el propio poeta escribe en este mismo libro. Igual p. 21.
4. *Déu-Minyó* es palabra chocante. *Deú-Infant*, como el propio poeta escribe en otros pasajes, p. 44.
5. p. 49. Dins l'*Hostensori* d'or, voz que viene de la latina *ostendere*, sin *h*. y
6. p. 52. Oh els teus *mugrons* ubèrrims. Dirigida esta frase a María Madre, es poco jaculatoria y un tanto desafinada. El lenguaje de la poesía cristiana sabe decir lo mismo, con vocablos más púdicos.

Tal es mi modesto parecer, salvo el mejor y más autorizado de V. E. Rdma., cuya vida guarde Dios muchos años.

Jaime Barrera Escudero, pbro.
Barcelona, 11 de junio de 1935».

Tot seguit, una nota mecanografiada diu:

«Diligencia: Comunicado al interesado el anterior informe, salvo el nombre del Censor; de que certifico

M. Toldrà
Vice-Secretario».

Uns dies després, Mn. Ribot adreçava la següent lletra al seu desconegut —aleshores— censor en uns termes que el mostren atent seguidor de la saviesa veterotestamentària, car sembla tenir present les paraules de Prov 22, 17: *inclina aurem tuam et audi verba sapientium*. Deia així el seu escrit:

«Ave Maria Purísima

Capellades, 2-7-1935

Al Rvd. Censor del llibret de poesies LAETARE

Germà en Crist: Agraesc cordialment totes les esmenes i indicacions vostres al visar el meu inútil llibret; i us prec que, si en ell hi descobríssiu quelcom més per a visar, sigui en quant al Dogma o a la moral cristiana —i, fins i tot, literàriament— em feu la caritat d'indicarm'ho. Vull ésser, encara que indigníssim, fill obedient de l'Església.

Gràcies de tot a la bestreta. De Vós servidor i amic,

Pere Ribot, prev.»

El resultat fou que, l'endemà mateix, el vicesecretari, Mn. Manuel Toldrà, per mandat del Dr. Irurita, disposava que «visto el precedente escrito, únase a sus antecedentes y pase, con las galeradas, a

nuevo informe del Censor», el qual, el dia 9 de juliol, admeses les esmenes indicades per l'autor de l'obra, informà favorablement el permís de publicació amb la següent nota en llatí:

«Excme. ac Rdme. Domine:

Admissis emendationibus, quas, sub censoris consciencia, fieri censuimus, nihil obstat, salvo meliori.

Iacobus Barrera

Barcinone, IX julii 1935».

Finalment, les correccions proposades passaren a la versió última dels poemes com a prova de la meticulositat dogmàtica i del bon criteri literari de Mn. Barrera, que no sabia fer les coses malament, i de la humilitat i intel·ligència de Mn. Ribot, que sabia deixar-se aconsellar bé.

Vet aquí, doncs, les esmenes introduïdes, que comencen amb la supressió del pròleg de Mn. Esteve Miquela i Gilirribó, el motiu de la qual cosa ignoro:

Igual a Ell que bellament t'ha fet fou corregit en *Igual a Ell, en veritat i esplet* (vers 7 de la p. 18 del poema SALM D'EXULTANÇA);

vers la Paraula feta Carn fou corregit en *vers el Verb fet Carn* (vers 8 de la p. 25 del poema EPIFANI, i també el vers 13 de la p. 29, que quedà *Oiu, Verb Encarnat, l'ànima del poeta* i el vers 1 de la p. 30 *Sou, tanmateix, el Verb del Pare*, i encara el vers 2 de la p. 31 *i fruit del contacte del Verb primerenc*);

el vers 8 de la p. 56 del poema LLOANCES DE SANT JOSEP quedà *amb Déu-Infant bell adormit*;

ostensori fou convenientment esmenat, *dins l'Ostensori d'or*, (vers 17 de la p. 61 del poema ÍNTIMA),

Oh els teus mugrons ubèrrims fou canviat per *Tos pits ubèrrims han tret flor* (vers 17 de la p. 64 del poema MAGNÍFICAT).

JESÚS ALTURO I PERUCHO
Universitat Autònoma de Barcelona